

Overgenomen uit: Begijnhofkrant 32 (2011) 1

Hospitaal Begijnen

Hugo Vanden Bossche

Veel Premonstratenzer abdijen zijn in het begin van de 12de eeuw als dubbelkloosters gesticht. Zo een abdij bestond uit twee gescheiden kloostergebouwen waartussen zich de kerk bevond. Het vormde één ruimtelijke, bestuurlijke en economische eenheid. In tegenstelling met de dubbelkloosters uit vroegere eeuwen, die dikwijls geleid werden door een Abdis, hadden de vrouwelijke religieuzen nu een ondergeschikte rol in feite waren zij de dienstmeisjes van de monniken. Tengevolge van de kritiek onder ander van Marbodius, de bisschop van Rennes, die de dubbelkloosters gevaarlijk vond zoals blijkt uit volgend zinnetje: “men kan zeker niet lang kuis blijven wanneer men onder vrouwen verkeerd” besloten de Norbertijnen (1140-1198) te ontdebelen. Zij bouwden op veilige afstand van de abdij voor de verdreven Norbertinessen een klooster dat onder de leiding bleef van de Abt. Maar, zoals later bleek lieten zij deze maagdenhuizen hun natuurlijke dood sterven. Dit was voor veel vrouwen het signaal om naar de orde van Citeaux over telopen. Maar alhoewel veel cisterciënzerinnen huizen werden gebouwd vonden heel wat weduwen en maagden geen plaats, of konden het intredegeld niet betalen of verkozen een leven van gebed en afzondering gekoppeld met werken van liefdadigheid (de eerste begijnen). Deze laatste weduwen en maagden gingen zich dikwijls vestigen in of naast een leprozerie waar ze melaatsen en andere uitgestotenen met besmettelijke ziekten, verzorgden.

*Zalige Yvette (ook Ida, Ivette of Jutta) van Hoei,
België, weduwe, begijn (?) en kluiszusters, feestdag 13
januari, verzorgde melaatsen.*

Eén van deze weduwen was Ivetta (Jutta, Ivette) van Hoei (°1157(1158) - †1228). Zij verliet als jong weduwe haar huis en kinderen om samen met andere vrome vrouwen (begijnen?) en mannen (begarden?) leprozen te verzorgen in een leprozengesticht aan de overzijde van de Maas. Het

‘dubbelconvent’ werd tot 1191 geleid door St. Ivette. Nadien werd zij kluizenares naast het kerkje van de leprozerie. Na haar overlijden werd haar werk verdergezet door een “mulier religiosa” Margareta geheten (A. Mens).

Ook Maria van Oignies (Marie d' Oignies, °1177 - †1213) die door een aantal auteurs de moeder van de begijnenbeweging wordt genoemd, verzorgde vele jaren de melaatsen in Willambroux, ongeveer 1 kilometer buiten het centrum van Nijvel.

Vaak vestigden deze vrome vrouwen zich ook naast of in hospitalen waar ze al of niet tegen betaling zieken en hulpbehoevenden verzorgden. Het beheer van nieuwe hospitalen werd dikwijls toevertrouwd aan begijnen. Dit was onder andere het geval in Valenciennes waar begijnen in 1239 gevraagd werden het hospitaal voor de armen te beheren.

Voor de verzorging van bejaarde en zieke begijnen werden buiten of binnen de begijnhofmuren infirmerieën opgericht. Bijvoorbeeld in Gent werd in ca. 1278 het begijnhof van Poortakker (ook St.-Aubert of St.-Obrecht begijnhof geheten) opgericht dat in de beginperiode dienstdeed als infirmerie voor de oude en zieke begijnen van de andere Gentse begijnhoven. De zieke Mechelse begijnen werden vanaf 1446 in Bonheiden in de krank hoeve verzorgd. Infirmerieën binnen de begijnhofmuren werden in de 13de en 14de eeuw opgericht in onder andere Tongeren (1246), Leuven (Groot Begijnhof 1263, Klein Begijnhof 1273) en Turnhout (1399).

Sommige van deze instellingen, zoals de infirmerie van het Brusselse begijnhof *ter Wijngaarde* boden ook opvang aan oudere of zieke vrouwen van buiten het Hof.

Buiten het Hof verzorgden deze vrouwen ook zieken thuis vooral deze met besmettelijke ziekten die in hospitalen niet werden toegelaten.

Nicolas Rolin, kanselier van de hertog van Bourgondië, stichtte in 1443 in Beaune het prachtige Hôtel-Dieu.

Dankzij hun werk zowel in de infirmerieën als bij de zieken thuis hebben de begijnen als verpleegster enorm veel ervaring op gedaan die zeker sporen heeft nagelaten in de geschiedenis van de

verpleegkunde. Eén voorbeeld: Nicolas Rolin, kanselier van de Hertog van Bourgondië die in 1443 in Beaune het prachtige Hôtel-Dieu stichtte haalde vanuit Mechelen een zestal begijnen naar zijn “Paleis voor de armen” voor de verzorging van de zieken.

De zorg voor zieken buiten het Hof stopte niet in de Middeleeuwen. Toen in 1809 in Gent een besmettelijke ziekte (de rodeloop?) uitbrak en de hospitalen het werk niet meer aankonden sprongen 80 begijnen mee in de bres, 20 verplegende begijnen werden zelf geveld door de epidemie. Dit waren zeker noch *Symforosas*, noch zusterkes begijn of kwezels.

Hugo Vanden Bossche